

terris vicarii, de manu alienorum redimere, et sub nostri ordinis possessionem et obedientiam restituere dignatus est. Tot enim anni, quadringenti scilicet et triginta, numerantur ab ejusdem ordinis initio, quasi quodam divino præsagio, usque ad annum millesimum quingentesimum quartum decimum (161), quo anno idem pontifex eundem Patrem nostrum et dictam ejus domum, in qua, ut jam sæpe dictum est, conditus jacet, a prædicta servitute liberavit. Et quia tunc Dominum in sanctis ejus, et sanctos in Domino digne veneramur et colimus, cum sanctorum virtutes et mores imitatur et sequimur, sicut et ille Deum perfecte diligit, qui ejus mandata custodit.

66. Propterea, venerabiles patres et fratres in Christo dilectissimi, si veri filii sumus, non de-

te, poterimus, imitemur hujus Patris nostri beati Brunonis mores et vestigia. Decet enim filios similes esse patri, cum Dominus, de seipso loquens, dicat non posse Filium a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem. Et quod quæcunque ille fecerit, hæc et filius similiter faciat (162). Quemadmodum igitur ille fecit, ita et nos pariter faciamus. Carthusienses enim sumus, et a Carthusia, ut jam audivimus, nomen accepimus. Carthusia autem juxta etymologiam sui nominis secundum Hieronymum in interpretatione Hebraicorum nomen dicta est a chartus, quod interpretatur perfecte vocatus, vel perfecta vocatio; et ia, quod est dominus vel dominator, quasi a Domino perfecta vocatio; et inde Carthusianus dicitur est, tanquam a Domino perfecte vel ad perfectionem vocatus (163).

(161) Anno scilicet 1084, quo sanctus ejusque socii Carthusiæ eremum primum sunt ingressi, Carthusiensis ordo initium accepisse censetur.

(162) Joannis v, 19.

(163) Non pauca adhuc, quæ non secus atque jam data Vitæ S. Brunonis nomine notavit vulgavitque Puteanus, hic adjiciuntur; verum cum nihil plane, quod a sancto gestum sit, complectantur, tantumque una cum iis, quæ tribus ultimis numeris modo hic dedi, orationem ad Carthusianos hortatoriam constituent, ab iis, cum merito pro parte Vitæ sancti nostri haberi haud queant, recensendis abstinendum duxi. Ea interim, quæ in hic suppeditatam a biographo nostro Carthusiæ etymologiam Theophilus Raynaudus in Stylita mystico, paucio 4, num. 9 observat, lubet hic lectori proponere. Sic itaque ibidem habet: *Quidquid sit de vocis (Carthusiæ nimirum) originatione primæva, quis neget ad veritatem dixisse eum, qui Carthusiæ nomen a carne tusa et macerata dictum videri, affirmavit? Primævam hanc fuisse originationem hujus vocis, asserere non ausim,*

qui sciam, ante apulsos illuc S. Brunonem ac socios id jam fuisse loco nomen, ut liquet ex cap. ix et x Actorum a Surio scilicet editorum S. Brunonis. Nisi si post sanctorum illic habitationem et exceptas illic ab eis macerationes et contusiones corporis, contigit inditam tunc appellationem retrorahi ad tempus, priusquam a Sanctis incoletetur, siquando de anteriori illo tempore incideret sermo. Nam ipsa quoque Scriptura plerumque nomina locorum desumit a posterioribus eventibus, ut fuse prosequitur S. Chrysostomus. Quamvis igitur notatio nominis Carthusiæ, a carne tusa et macerata, videri possit incerta; tamen notationi illi subjecta notio perspicue est ad veritatem. Quadrat sane multo magis, quam illa alia, pro qua (post Puteanum nempe hic) satagit Petrus Sutoris, derivans Carthusiæ vocabulum, a duplici Hebraica voce, quarum altera CARTUS juxta S. Hieronymum perfectam vocationem sonet; altera, hoc est, ia, Deum designet, ita ut sensus sit, Carthusiam esse perfectam vocationem Dei. Hæc adde iis, quæ Comment. prævii num. 28 dicta sunt.

VITA TERTIA,

E Vitæ per Putcanum et Blomenvennam scriptis, a Surio collecta.

CAPUT PRIMUM.

Defunctus, sese damnatum, e feretro publice proclamatus; spectaculi hujus occasione in solitudinem ad penitentiam agendam secedere Sanctus statuit, cum aliquot aliis, quos ad idem faciendum movit, ad Hugonem, Gratianopolitanum episcopum, iter arripit, benigneque ab hoc excipitur.

1. Beatissimus Bruno, sacri Carthusiani instituti primus auctor et architectus, natione Germanus, in insigni Colonia Agrippina parentes habuit et genere et virtute claros (164), quibus tamen ille, atque adeo toti familiæ suæ, majorem vitæ suæ sanctimonia attulit splendorem. Ab ipsis autem incunabilis,

D gratia Dei illum urigente, semper ad meliora proficere studuit, et cum adhuc puer esset, nihil præ se puerile tulit, sed ætatem morum gravitate vincens et quasi futuræ religionis specimen quoddam exhibens, multorum monachorum pater et institutor divinitus parabatur. Sortitus vero a Domino est animam bonam, ut Scripturæ verbis utamur, præclaram indolem, illustre ingenium, memoriam tenacem, voluntatem ad optima quæque consecranda studiose propensam

2. Itaque missus est Lutetiam Parisiorum, ut illic litteris et disciplinis liberalibus erudiretur. Ubi tan-

(164) De S. Brunonis patria, parentibus ac nobili genere viæsis Commentarii prævii § 2, uti etiam annotanda in titulo funebri 97.

tum ille profecit præ cæteris cœtaneis suis, ut inter primos philosophos numeraretur (165), et scholarum magister effectus sit (166). Ad sacræ quoque theologiæ studia se conferens, in theologis dōctissimus et celeberrimus habitus est, possuntque ei rei testimonium haud vulgare perhibere scripta ejus, quæ exstant (167). Fuit vero etiam Remensis Ecclesiæ canonicus (168). Per id tempus cum in hujusmodi optimis studiis versaretur Bruno, Gregorio VII Romano pontifice sanctissimo (169), et Henrico tertio imperatore (170), circa annum salutis millesimum octogesimum secundum, Parisiis litterarum studia florebant, et erat illic tum magna turba studiosorum, tum non pauci doctores insignes. Accidit autem sane horrendum et sæculis omnibus memorandum in ea tum urbe spectaculum, quod Carthusianæ vitæ instituendæ occasionem præbuit, divina id agente providentia, quæ multorum voluit consulere salutem.

3. Quidam enim valde celebris doctor, præ cæteris multa doctrina et eximia morum honestate instructus, quantum quidem ex vitæ consuetudine homines, qui externa sola intuentur, pectoris arcana videre non possunt, conjicere et existimare possent; tum etiam ante alios illius ipsius et doctrinæ probitatis causa honoratus, in gravem morbum incidit, et lecto decubens, morbo ingravescente, diem clausit extremum, ante tamen, more Christiano, ut vir catholicus, ecclesiasticis munitus sacramentis, cumque ei ex recepta apud Christianos consuetudine celebres pararentur exsequiæ funeris ejus cohonestandi gratia, magistrorum, studiosorum, et civium ingens advenit multitudo; quibus funus ipsum præsequentibus, defuncti exanime corpus in templum, ubi sepulturæ mandandum erat, illatum est. Viris autem ecclesiasticis, qui ad id invitati fuerant, solitum officium peragentibus et preces illas, quas vigiliis defunctorum vocant, recitantibus, ubi ventum est ad eam lectionem, cujus initium est, Responde mihi, is, qui erat vita functus, in ipso feretro exiit se, et, paululum elevato capite, cunctis videntibus et audientibus, et ad tantam rei novitatem non immerito stupentibus, alta et horrenda voce dixit: **IUSTO DEI JUDICIO ACCUSATUS SUM**; et his dictis, rursus in feretro deposuit caput.

4. Qui vero ejus verba audierunt, et gestus vide-

(165) Incepta Coloniae Agrippinæ politioris litteraturæ studia Remis absolvit sanctus, Turonisque deinde sub Berengario philosophiæ placita excepit, nec scitur ullis aliis altioris ordinis scientiis Lutetiæ Parisiorum operam dedisse. Adi Commentarii prævii § 3 et 4.

(166) Parisiis etiam nunquam docuisse Brunonem, verosimillimum sane evadit ex iis, quæ Commentarii prævii § 8 disserui.

(167) Hæc inter præcipuum locum tenent Commentarii duo, alter in Psalmos, alter in omnes S. Pauli apostoli Epistolas conscriptus, de quibus quid sentiendum sit, Commentarii prævii § 42 exposui.

(168) Verissimum sane hoc esse probant, quæ Commentarii prævii num. 84 adduxi.

A runt, non mediocriter perterrefacti, consulte quidem et provide decreverunt sepulturam ejus in diem crastinum differendam, tam inusitatæ rei exitum præstolari. Altera luce, cum jam facti hujus fama tota urbe esset diffusa, et omnium aures implevisset, ad eam ecclesiam innumera prope hominum utriusque sexus turba confluxit. Tum vero denuo repetitis exsequiis, postquam lectionis supradictæ initium recitari cœpit, idem defunctus, erecto capite, ingenii rursus voce clamat, **IUSTO DEI JUDICIO JUDICATUS SUM**, moxque in feretrum se reponit. Corripiuntur astantes omnes summa et incredibili admiratione, horrendumque spectaculum stupore afficit universos. Sed quia tamen necdum ea, quæ hactenus dixerat, se justo Dei judicio et accusatum, et judicatum, B apertam habebant damnationis ejus significationem, cum possent etiam in bonam accipi partem, quod primo quidem inique ad Christi tribunal accusatus esset ab eo, qui perdere cuncta festinat, et qui a studio calumniandi diabolus, id est, calumniator recte dictus est, postea vero ab ejus calumniis æquissimi Judicis sententia vindicatus esset, cunctis visum est, etiam in tertium diem ejus protrahere sepulturam.

5. Eo autem illucescente, tota fere civitas accurrit, tam inusitatum et terribile Dei judicium nosse cupiens, cumque eodem modo iterarentur exsequiarum ritus, et ad lectionem, quam diximus, perveatum esset,

C *Tum rursus exanimis feretro caput extulit alto,
Atque infelicem se contemplando, locutus,
Sic ait immenso luctu grandique boatu :
Parcite funeribus, mihi nil prodesse valetis.
Heu infelicem cur me genuere parentes?
Ah ! miser æternos vado damnatus ad ignes.
Indeque conticuit semper, jacuitque supinus (171).*

Ad eam vocem quis tam possit esse ferreo pectore, ut non totus a se discedat? Recte dixit Propheta : « **Judicia Dei abyssus multa.** » Notus erat vir ille omni plebi, et cum nemo de illo quidquam minus suspicaretur, justo Dei judicio damnatum se dixit. Penetravit illa terribilis vox, Justo Dei judicio damnatus sum, ipsas ossium medullas videbanturque D astantes omnes pene exanimas.

(169) Vide dicta ad not. 35 Vitæ præcedentis cap. 1.

(170) Princeps hic, qui tum in Vita præcedenti, tum in altera, a Blomenvenna contexta, *Henricus quartus* vocatur, *tertius* a Surio ad plurium scriptorum aliorum exemplar duntaxat hic dicitur, quod Henricum I, cognomento *Aucupem*, qui, quamvis ab anno 919 usque ad annum 936 Germaniæ regnum tenuerit, imperator tamen nunquam coronatus fuit, imperatoribus accessendum haud duxerit.

(171) Carmina hæc e metrica, de qua vides commentarium prævium num. 19, sancti Vita, per Zacchariam Benedictum descripta, sunt deprompta, modica dumtaxat in tertio et quinto mutatione facta.

6. Non enim vulgare illis proponebatur exemplum, nec erat illa res ludicra aut parvi momenti. Damnatum ille se justo Dei iudicio clamabat, qui sic inter homines vixisse visus esset, ut ab omnibus sanctus putaretur. Dicebant alii ad alios : Si sic accidit huic tanto viro, tam insigni, quid nos miseri expectare debemus? Tandem ea tamen omnium fuit sententia, quandoquidem ille palam confessus esset, se justo Dei iudicio condemnatum et reprobatum, ut omni Ecclesiae suffragio et ipsa quoque ecclesiastica sepultura indignus censeretur, et in loco profano in sterquilinio sepeliretur; quod etiam factum est (172). Sunt, qui affirmant, ob perpetuam huius expavescendi iudicii memoriam, ab eo tempore in ea, quam toties jam commemoravimus, lectione, omissa esse duo hæc verba, Responde mihi (173). Fuit sane multis efficax incitamentum ad vitam animumque corrigendum tam inauditum miraculum.

7. Nam et ipse venerabilis Bruno, cum præsens adesset, et suis oculis atque auribus omnia dicta factaque hausisset, nimium formidando obstupefactus exemplo, totus in lacrymas resolutus, acerbè plorabat, cogitans secum divini iudicii severitatem, incertum huius vitæ exitum, et quam horrendum sit incidere in manus Dei viventis. Territus ergo et solubriter compunctus, accersivit ad se nonnullos ex magis familiaribus sociis et discipulis suis, magistrum Landuinum, qui post eum primus fuit Carthusiæ præfectus, sive prior, duos Stephanos, Burgensem et Diensem, ambos canonicos Sancti Rufi, Hugonem, quem dicebant Capellanum, quod solus inter eos sacerdotio initiatus esset (174), duos laicos, Andream et Guarinum, qui et ipse huic spectaculo interfuerant, atque lacrymabundus ad eos : Ecce, fratres et amici mei, in Christo unice chari, vidimus per hos dies et audivimus admiranda plane atque stupenda, quæ tamen nobis possint magnam afferre utilitatem, si ita, ut par est, defuncti huius, modis omnibus infelicissimi, non periculum aut casus dubius, sed certissima damnatio cautos nos faciat, et sollicitos ad placandum Dominum, cujus manum effugere nemo potest.

8. Et quis, obsecro, tam saxeo sit pectore, quem tale exemplum ad agendam pœnitentiam non invitet modo, sed etiam impellat? Aut quis tam lethali pressus sit somno vitiorum ut deplorati hominis huius infaustis clamoribus, imo et tonitruis non excitetur et expergiat ad curandam salutem suam? Novimus hunc virum multa sapientia præditum, moribus ornatum, castum, pudicum, prudentem, ab omnibus honoratum et magno in oratio habitum. At

A nunc ex ejus ore audivimus justo eum Dei iudicio condemnatum. Qua voce quid possit aut dici, aut fingi terribilius? Quis ad ejus auditum non totus contremisecat? Quid est enim damnatum esse, nisi in ea incidisse mala, quæ nulla mens capere, nulla lingua explicare potest? Quæ tamen si quandoque finem haberent, possent saltem utcumque videri tolerabilia; jam vero cum sint longe acerbissima, nec ullum unquam etiam post infinitas annorum myriades finem accipiant, non possunt non esse omnium miserrimi et infelicissimi, qui ad ea devolvuntur.

9. Videamus nunc, fratres mei, quid apud inferos prosit ei tam multo labore parta scientia, cum illic sempiterna laboret cæcitate et ignorantia? Quid opes et copix, cum nec una ei suppetat aquæ gutta, qua possit æstuantis gehennæ ardoribus exustam refrigerare linguam? Quid honores et deliciæ, cum tot nunc in omnem æternitatem cogatur ferre tormenta, quot in mundo habuit oblectamenta? Vidimus corpus ejus cum summa ignominia sepeliri in sterquilinio, cogitemus animam ejus sulphureis semper arsuram flammis, sepultam in inferno, ubi vermis eorum non morietur, nec ignis exstinguetur, ubi ignis sævit intolerabilis, fœtor cruciat abominabilis, dolor vastat ineffabilis. Cogitemus hæc, fratres mei, nec perfunctorie, sed serio cogitemus, et salutari animarum nostrarum amplectendo remedio nobis prospiciamus, ne etiam nos cum illo pereamus. Unicuique autem superest remedium vera pœnitentia, cum ipse Salvator dicat : « Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis (175). » Plena est Scriptura vocibus ad pœnitentiam hortantibus. Hanc itaque nos amplectamur, fratres charissimi, si volumus justum Dei effugere iudicium. Sint nobis lacrymæ nostræ panes die ac nocte, et iis diluamus sordes peccatorum nostrorum.

10. Voces illæ, quas audivimus, non propter illum editæ sunt, qui defunctus est, sed propter nos, ut nobis proficiant, quos adhuc divina patientia longanimitè expectat. Non differamus, quæso, vitæ correctionem de die in diem, cum nesciamus, qua hora Dominus noster venturus sit. Qui enim, ut ait beatissimus pontifex Gregorius, pœnitenti veniam spondit, peccanti diem crastinum non promisit. His verbis compuncti sunt corde omnes illi, et ardenti desiderio cupiebant dare se pœnitentiæ, sed modum et locum necdum videbant. Itaque percontanti de his Landuino, viro docto et pio, sanctus Bruno respondit : Spectaculum, quod vidimus, quod nos salubri mœrore affecit, quod conturbavit et exterruit nos, et pœnæ sempiternæ formidine adduxit

(172) Ad i, quæ in Annotatis, præcedentis sancti Vitæ capiti 1 subnexis, ad not. 37 dicta sunt.

(173) Ad i, quæ in antecedentis sancti Vitæ caput 1 ad not. 38. notata sunt.

(174) De Hugone Capellano, qui solus ex iis, quos

sanctus ad se accersierit, sacerdotio initiatus fuisse hic dicitur, itemque Landuino et aliis, hic recensitis, videsis commentarii prævii § 25 a num. 434 usque ad finem.

(175) Ita fere Lucæ xiii, 3.

ad pœnitentiam, id efficiat in nobis, ut mundum A hunc toto pectore contemnamus, et quoad ejus fieri potest, extra illum aufugiamus. Succurrat nobis, quid de se olim dixerit S. David, contristatus in exercitatione sua, et conturbatus a voce inimici, et a tribulatione peccatoris; quando cor ejus intra ipsum conturbatum fuit, et formido mortis cecidit super eum, timor quoque et tremor venerunt super eum, et contexerunt eum tenebræ, quæ omnia, ut nostis, nos quoque experti sumus,

11. « Quis dabit mihi, inquit, pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam? Ecce, elongavi fugiens, et mansi in solitudine (176). » Fugere nos admonet hominum frequentiam et peccandi occasiones, et degere in solitudine, quæ locus est opportunus agendæ pœnitentiæ, virtutum doctrix, gloriæ B revelatrix. Eam ergo nos par est studiosissime inquirere, in ea diligentissime commorari, et usque ad supremum vitæ diem extra eam pedem non efferre. Habemus exempla in ipso Salvatore, quem constat sæpe deserta expetisse loca, ut nos ad similia provocaret. Joannes Baptista, quo inter natos mulierum nemò surrexit major, in desertis fuit usque ad diem ostensionis suæ. Longum sit, cæteros commemorare homines sanctissimos, qui se in intimas solitudines abdiderunt, nihil cum hoc mundo fallacissimo commercii habere volentes. Inter hæc inflammantur eorum animi, et ardent solitariæ vitæ desiderio; sed cum incertum haberent, quem potissimum locum expeterent, sanctus Bruno aliquem C virum bonum et fidelem inquirendum dicit, qui eis locum opportunum indicet. Tum Stephani duo, Burgensis et Diensis, non longe, aiunt, a Valentia, cui nostrum Sancti Rufi adhæret monasterium (177), urbs est Gratianopolis, et in ea beatus Hugo episcopus, quem nos sæpe vidimus et bene cognitum habemus (178).

12. Est ille vir sanctissimus, justus ac rectus et timens Deum, atque in omni virtutum genere probe exercitatus. In ejus diœcesi sunt montes altissimi, in iis deserta loca permulta, ab omni hominum consuetudine et habitatione separata, atque ea causa pœnitentiæ agendæ maxime opportuna. Et cum sanctus episcopus verbis et exemplis omnes invitet ad pœnitentiam, ubi ad eum venerimus, adventus D noster et erit gratissimus, facietque nos voti compotes. Est enim perhumanus, benignus et clemens. Habebitis autem nos hujus itineris duces, quod nos

(176) Psalmo LIV, 5-8.

(177) In assignando monasterii hujus situ cum Puteano et Blomenvenna, quos secutus est, Surius hic errat. Adi Commentarii prævii num. 436.

(178) Vide, quæ de sancto hoc Gratianopolitano episcopo Annotata in antiquiorem sancti Vitam ad not. 7 suppediunt.

(179) An Sanctus, dato etiam, eum prodigio defuncti, qui se damnatum e feretro vociferatus sit, in eremum pulsum fuisse, recta sese, uti hic biographus indicare videtur, ad Hugonem, Gratianopolitanum episcopum, cum sociis contulerit, in

crebro emensi sumus. Mox etiam Hugo sacerdos: Audi, inquit, et ego multa de viro hoc, quippe cujus fama jam ubique redolet; habeoque exploratissimum, eum virum esse sanctum, et animarum saluti summopere studentem; nec dubium, quin libentissime nos accepturus sit, et modis omnibus nobis opem allaturus. Et licet ego jam affecta ætate et infirma sim valetudine, viaque hæc ardua et difficilis, quando tamen arcta via est, quæ ducit ad vitam, nec ulla ætas sera est ad pœnitentiam, si statueritis eo proficisci, ego me vobis comitem præbebo, nec quidquam nos separabit, nisi sola mors, Christi charitate perenniter copulatos atque conjunctos. Eandem animi alacritatem et promptitudinem exhibuere etiam Andreas et Guarinus, homines laici et idiotæ, petieruntque breviter doceri, quo pacto dignos pœnitentiæ fructus Deo offerrent.

13. Quod cum a beato Brunone factum esset et quædam etiam de vitæ hujus fragilitate et inconstantia, de mundi vanitate et fallacia, de incerto ab hac vita exitu, de doctoris recentis damnatione ille commemorasset, ab omnium oculis dulces lacrymarum rivuli dimanarunt, moxque in novam Christi æterni regis militiam simul omnes conjurant, rogant omnipotentem Deum, ut ipsos in sancto proposito confirmet, et angelum suum bonum ad ipsos mittat, qui sit itineris dux, et ad locum suæ majestati gratum ipsos perducatur. Deinde cum de rebus et facultatibus suis constituissent, et omnia sua recte expeditivissent, valedicunt amicis et notis. Et sancto eos ducente Spiritu, atque angelo Domini antecedente, dirigente ac protegente, longo et molesto ac duro itinere ad beatissimum Hugonem, episcopum Gratianopolitanum, se conferunt (179). In ipso autem itinere ad quemdam magnæ religionis eremitam divertunt, ut ab eo, tanquam experto, discant de vita solitaria (180). Ejus autem sermonibus et piis adhortationibus alacriores effecti, majorique amore in eam vitam inflammati, pergunt ire Gratianopolim.

14. Per idem autem tempus vidit sanctus Hugo episcopus in somnis, Deum in ea eremo, quæ Carthusia dicebatur, suæ majestati domum exædificantem, septem quoque stellas colore rutilo, in orbem dispositas, et a terra paululum sublevatas, ab illis cœlestibus situ, motu, colore et splendore discrepantes, itineris ducatum sibi præstantes (181). Et

Commentario prævio a num. 414 discussum est.

(180) De hoc eremita, a sancto ejusque sociis in via consulto, quem apud Blomenvennam ex Henrico Kalbar, non apud Puteanum etiam, Surius commemorari invenit, videsis Commentarii prævii num. 414.

(181) De visione hac, S. Hugoni, Gratianopolitano episcopo, oblata, adjunctisque, quibus hic a Surio binisque cum prægressis sancti nostri biographis, Puteano videlicet et Blomenvenna, ornatur, videsis Commentarii prævii num. 423 et sequentia.

cum de ea visione cogitaret, septem viri, beatus Bruno cum sex sociis, ad fores palatii assistunt. Ejus rei meminit vir venerabilis Guigo in Vita, quam scripsit, ejusdem beati viri. Adest, inquit, magister Bruno, vir religione scientiaque famosus, honestatis et gravitatis ac totius maturitatis quasi quoddam simulacrum. Habebat autem socios supra memoratos: quærebant vero locum eremiticæ vitæ congruum, necdumque repererant. Hæc Guigo (182). Cum ergo nuntiatum esset episcopo viros septem stare præ foribus, qui cupiant cum ipso colloqui, confestim eos jubet introduci. Ingressis illis, et ad pedes ejus humiliter prostratis optatam impertit benedictionem, cumque ab eo elevati pariter condescissent, causam adventus eorum diligenter inquiri. Sanctus Bruno, quid Parisiis vidissent et audissent, et quemadmodum ipsi inter se de vita solitaria complectenda sancte conspirassent, exponit, et locum pœnitentiæ aptum petit ab episcopo.

15. At ille præ rei novitate primum obstupescit; sed tamen accurate contemplanis eorum conversionem, animi constantiam, ardui propositi, pluribus quandoque profuturi, et visioni suæ accommodati, magnam utilitatem, cum ingenti gaudio eos amplextor, et non modo libenter, sed etiam reverenter excipit illos, et tractat peramanter ac benigne. Divino quoque Spiritu eum docente, intelligit jam visionem, eisque totam commemorat, locumque, quem expeterent, sibi jam divinitus demonstratum dicit. Septem enim viros, terrena respuentes, deserta loca inquirentes, et pro cœlestium desiderio, studio ac amore, instar stellarum micantes, nihil ambigebat illis, quas viderat, stellis esse designatos (183). Itaque volens eos hortari ad perseverantiam, quæ sola obtinet æternæ salutis amplissimas coronas, ex apostolo Paulo locum illum protulit, ubi sic ait: « Sancti, quibus dignus non erat mundus, egenes, angustiati, afflicti circueierunt in melotis, in pelibus caprinis, in solitudinibus errantes, in montibus et speluncis, et in cavernis terræ (184). » Horum exempla, inquit, sequi, et in eorum vestigiis insistere, laudabile et valde salutare est, sed difficile certe, in his præsertim regionibus frigidis, quæ non sunt uti Ægyptus et Palæstina (185).

16. Vobis autem locus divinitus assignatus est

(182) Nimirum num 11 in citata hic mox a Surio S. Hugonis, Gratianopolitani episcopi, Vita, tomo I Aprilis apud nos edita, quam, jubente Innocentio II papa, conscripsit. Adi etiam, quæ in antiquiorem S. Brunonis Vitam ad not. 9 notavi.

(183) Etsi pleraque Brunonis ejusque sociorum cum S. Hugone, Gratianopolitano episcopo, congressus adjuncta, quæ hic Surius et Blomenvenna et Puteano refert, vero neutiquam appareant assimilia, nullo tamen antiquitatis testimonio queunt firmari. Atque hoc quidem nominatim locum obtinet quantum ad factum a Brunone de doctore

A eremus quædam in altissimis montibus, quam Carthusiam vocant. Ampla illa quidem, sed prorsus inculta, atque a nemine habitata, solis feris pervia, hominibus vero et cæteris domesticis animantibus propter loci asperitatem pene incognita et inaccessa. Altas et tanquam excisas hinc inde rupes et scopulos, arboresque silvestres et infrugiferas habet, estque supra modum frigida, et magna anni parte nivibus operta. Tum quoque adeo prærupta, sterilis et infructuosa est, ut nihil in ea neque seri neque mei possit. Ad eam vero etiam accessus et aditus difficilis et periculosus est propter duas præcelsas rupes, quæ, cum directe in sublimem sese subrigant, in ipso vertice propemodum coalescere videntur, ita ut introeuntibus et horrore sint et terrori. In ejus medio fluviolus est, qui, ex montibus illis collectus, cum ingenti murmure instar torrentium aut aquarum inundantium decurrit.

17. Et ut multa paucis comprehendam, tanta est ejus eremi asperitas et horror tantus, ut carceris cujusdam potius, quam humanæ habitationis nomen mereatur; nec facile sane videtur, ut quisquam illic absque singulari Dei præpotentis beneficio habitare, aut certe diu perdurare queat (180). Nostis autem vos ipsi, fratres mei, quam turpe et probrosum sit, post missam manum ad aratrum retro aspicere. Nostis uxorem Lot, ubi respexit, ibi constitisse, et in salis statuam conversam esse, ut suo prudentes condiret exemplo. Hæc et pleraque alia cum dixisset ille beatissimus antistes, S. Bruno respondit: Revera terribilis est locus iste, reverendissime pater, et posset sua ista immanitate abstertere nos, si nos huc alio animo accessissemus, quam ut talis nobis detur locus, omnia Christi amore perferre cupientibus. Et licet fragiles nos simus et infirmi sane, attamen divina freti misericordia, qua nos nitimur et non viribus nostris, plane nobis persuademus, qui nobis præstitit huc veniendi animum et promptam voluntatem eum quoque perseverandi daturum facultatem.

18. Quam ob rem humiliter et obnixè precamur, ne nostrum differas desiderium, neque nos in hac petitione nostra patiaris ferre repulsam. Cernens vero beatus antistes eorum constantiam, et immotum perseverandi propositum, ita ait ad eos: Equidem sanctum hoc desiderium vestrum, dilectissimi,

damnato sermonem. Adi Commentarium prævium num. 430.

(184) Ad Hebræos xi, 38.

(185) In pluribus olim Ægypti et Palæstinae, quæ regiones calidiore, quam quæ Gratianopoli adjacent, aeris temperie gaudent, solitudinibus ingens anachoretarum multitudo fuit versata, uti in Vitis Patrum apud Rosweydam videre licet.

(186) Prolixam eremi Carthusiæ descriptionem ex Innocentio Massono lectori exhibui in Commentario prævio num. 447 et binis seqq

et probo valde, et summopere complere appeto, et jam nunc ad locum optatum et ostensum divinitus vos perducam. Deditque eis eremum Carthusiæ, et quidquid in ea juris et actionis haberet. Promisit etiam se idem impetratum ab aliis, qui aliquid sibi in ea juris vindicarent (187); tum quoque constructurum se domum in ponte, qui est inter eas, quas diximus, rupes duas, ut possent ab ingressu arceri feminæ, atque etiam viri arma ferentes. Denique prohibitorum illic venationem et piscationem omnem (188). Post hæc complectens eos flevit super singulos præ gaudio, laudans et benedicens Deum pro illorum adventu, detinuitque eos apud se, et ex itinere fatigatos pro sua humanitate ad dies aliquot reficiendos curavit.

CAPUT II.

Carthusiæ eremum Sanctus ingreditur, ex hac, in qua sanctissime vivit, ab Urbano II papa evocatur, discipulis, Romam eum consecutis, ut Carthusiam repetant, suadet, Rhegiensem archiepiscopatum recusat, ac deinde a pontifice repetendæ solitudinis facultatem impetrat.

19. Iis exactis diebus, ascenderunt in montem, atque incolere cœperunt Carthusiæ solitudinem circa solemnitate nativitatis sancti Joannis Baptistæ anno salutis nostræ millesimo octogesimo quarto (189), antecedente, comitante ac dirigente et adjuvante eos in omnibus, res quoque necessarias eis suppeditante beato Hugone episcopo. Exstructa tum ab illis est in editiori montis parte, quæ nunc dicitur ad Beatam Mariam de Casalibus, ecclesia, et parva domicilia vel cellulæ apud fontem, qui usque in præsens fons sancti Brunonis appellatur (190), haud procul ab ea ecclesia distantes, sed inter se tamen aliæ ab aliis separatæ, ne alter alterius quietem et solitudinem inturbaret. Atque in iis cellulis singulis bini fratres degébant (191), et quemadmodum prisca illi Ægypti monachi, silentio, orationi, lectioni, cordis puritati, et rerum divinarum contemplationi vacabant, certis etiam horis operi manuum, præsertim conscribendis libris, incumbentes, tum ut suæ inopiæ consulerent, tum etiam, ut ne quam darent occasionem illis, qui quærunt occasionem, sanctum eorum institutum calumnian-

A di, quod nullam Ecclesiæ Dei navarent operam, sed suis duntaxat rebus studerent (192).

20. Solent enim imperiti homines eos otiosos et sanctæ Ecclesiæ parum utiles existimare, qui, ab hominibus separati, soli Deo et sibi duntaxat vacent. Nesciunt enim id genus spiritualium rerum ignari et rudes, quantum possint apud Deum efficere preces sanctorum hominum, etiam in abditissimis solitudinibus commorantium, idque ob vitæ puritatem et innocentiam, quam facilius tueri possunt, qui extra homines vivunt, quam qui hominum turbis admiscuntur, nisi sancta, ut id faciant, eos cogat obedientia, quando etiam ethnicus quidam direre potuit, se nunquam fuisse inter homines, quin seipso minor rediret. Sed tamen sanctissimi Patres nostri, qui Carthusianæ vitæ prima jecere fundamenta, nihil tale sibi tribuentes, etiam libris scribendis operam dare voluerunt, et, ut sui successores id facerent, hortati sunt, ut saltem manibus verbum Dei prædicarent, quando ore non possent. Sic enim loquuntur statuta Patrum antiquorum (193).

21. Itaque his et aliis piis exercitiis sese occupantes, omnem curam suam, ut Psalmista admonet (194), super Dominum jactabant, nec quidquam ce crastino solliciti erant earum rerum, quæ ad diem crastinum pertinerent, cogitatione omni in Dominum rejecta, non ignorantes illud propheticum: Ego autem mendicus sum et pauper, sed Dominus sollicitus est mei, cujus est terra et plenitudo ejus, qui dat jumentis escam ipsorum et pullis corvorum invocantibus eum (195). Tanta vero in illis charitas inerat, ut alii alios mutuis officiis intervertere conarentur, tantaque humilitas, ut certatim eorum, quæ recte fecissent, laudem et gloriam in alios transferre singuli cuperent. Sed ita fiebat ut, dum quisque vult sub alterius umbra delitescere, repercussus virtutum splendor omnes præclarior illustraret. Erat in cunctis spectata morum gravitas et maturitas, et nihilominus inter tot virtutum ornamenta horror et contemptus vanitatis omnis, quæ, haud secus ac linea pannos, virtutes et merita omnia exedit. Licebat in eis angelicam admirari vitam. Vivebant in multa patientia, in vigiliis, in

(187) Adi Commentarii prævii num. 503 et binos seqq.

(188) Videsis, quæ in secundum Vitæ præcedentis caput ad not. 94 Annotata sunt.

(189) Carthusiæ eremum vere anno hic assignato, menseque Junio, cujus dies quarta supra vigesimam S. Joanni Baptistæ sacra est, ingressum esse S. Brunonem, Commentarii prævii num. 470 et tribus seqq. invicte probatum dedi.

(190) Ibi modo (adi Commentarii prævii num. 447, 448 et 477) exstat sacellum, S. Brunoni sacrum, cujus cum nec Surius hic, nec Blomenvenna et Puteanus in conscriptis a se Sancti Vitis uspiam meminerint, fuisse illud primum post Surii, aut certe

post Blomenvennæ et Puteani ætatem constructum, conjicio.

(191) Haud diu post S. Brunonis obitum Carthusiani jam non bini, sed singuli singulas cellas inhabitabant. Adi Commentarii prævii num. 475 et 486.

(192) Vivendi modum, quem Sanctus ejusque socii in Carthusia tenuere, Commentarii prævii num. 485 et binis seqq. exposui.

(193) Consuetudines nempe, a Guigone conscriptæ cap. 28, uti Commentarii prævii num. 487 docui.

(194) Psalmo LIV, 25.

(195) Psalmo xxxix, 18.

jeuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non facta, in verbo veritatis, in virtute Dei.

22. Initio quidem, cum in eam solitudinem pervenissent, casas verius quam cellas, sibi extruxerunt. Inter eos autem degens vir sanctissimus Bruno, et fundamenta Carthusianæ religionis jaciens, verbis et exemplis præclare eos instituebat. Ut enim inter astra, sic ille inter alios vitæ sanctitate excellere videbatur. In ejus pectore æterna Patris æterni sapientia Christus Dominus tanquam in sublimes arca residebat, et Spiritus sanctus sibi gratissimum condiderat domicilium; sublimis enim et ardui instituti futurus architectus singulari debuit cælestis gratiæ prærogativa eminere. Apparet autem sane, etiam ante Carthusiæ habitationem virum eum fuisse raræ cujusdam probitatis, integritatis, et gravitatis (196), quod partim testantur ea, quæ supra dicta sunt, et confirmabunt etiam alia, quæ dicturi sumus. Inde ergo colligi facile potest, qualem ille se tum præbuerit, cum jam, toto mundo contempto, vitam voluit ducere eremiticam, id est, rebus hujus mædi emortuam, et solis cælestibus inhiantem.

23. Qui enim, inter homines degens et mundi hujus prosperis successibus florens, virtutis studiosus fuit, multo sane præclarior et sublimior in horrida illa solitudine ipsa se comparavit, ut non solum virtutis studiosus, sed etiam virtutum omnium eximio splendore ornatus videri jure posset. Nec dubium quin ab ejus excellenti sanctitate in omnia Carthusiani instituti monasteria illustria virtutum dimanarint exempla, quibus effectum sit, ut Carthusianus ordo hodieque præ cæteris, quod tamen pace omnium dictum volumus, priscum illum rigorem suum retinere videatur, non quod nihil de eo remiserit, sed quod non ab eo sic deflexerit, ut magnam aliquam ruinam fecisse censendus sit. Remissæ sunt nonnihil paucis tolerabiles abstinentiæ illæ, sed tamen manet perpetuus piscium esus, multa jeunia, prolixæ vigiliæ, diurnæ preces, multaque alia carni sane molesta. Porro beatissimus Hugo episcopus, cujus sanctitatis fama celebris jam in omnes se regiones effuderat, tametsi eos omnes, qui cum sancto Brunone in Carthusiæ eremo degebant, multo amore et veneratione prosequeretur, at ipsum tamen Brunonem, quod in eo majora cerneret divinæ gratiæ ornamenta, in tanto honore et reverentia habuit, ut ejus consiliis non aliter, quam præceptis abbatis, obtemperaret.

24. Et licet, ut ait in ejus Vita Guigo, etiam prius

(196) Quam id apprime veritati consonet, liquet potissimum ex iis, quæ Commentarii prævii § 4 et quatuor seqq. dicta sunt.

(197) Audi quæ ad not. 15 in Vitam antiquiorem supra annotata sunt.

(198) Et apud nos tom. I Aprilis, cui eadem sancti

A divini amoris totus arderet incendiis, non aliter tamen ad disciplinæ cælestis exercitia eorum exemplis et familiaritate inferuit, quam si flammanti quis faci plures circumponat alias ardentes. Eratque cum eis, non ut dominus aut episcopus, sed ut socius et frater humillimus et ad cunctorum, quantum in ipso erat, obsequia paratissimus, adeo ut vir venerabilis Guilhelmus, prior tunc sancti Laurentii (197), postea S. Theofredi abbas, magistro Brunoni etiam ipse religiosa devotione non mediocriter alligatus, beati Hugonis contubernalis (bini quippe tunc per singulas inhabitabant cellas) apud magistrum Brunonem non leviter conquereretur, quod pene omnia, ad humilitatem spectantia, intra cellam sibi præriperet officia, et episcopus non secum saltem ut socius, sed potius conversaretur ut famulus, non licere sibi, tristis asserens, ex servilibus operibus quidquam attingere, quæ juxta morem debebant per vices efficere, eo sibi cuncta præripiente. In tantum autem eremum devotus incolebat et sedulus, ut eum magister Bruno nonnunquam exire compelleret, ite dicens, ite ad oves vestras, eisque, quod debetis exsolvite.

25. Volebat etiam eo tempore, magnæ paupertatis et humilitatis ardore succensus, equitaturas suas cunctas vendere, et diviso pauperibus precio, propriis pedibus in prædicatione discurrere. Sed homo profundi cordis magister Bruno non consenteit, timens ne apud se forsitan extolleretur, aut a cæteris de singularitate judicaretur episcopis, aut (quod dubium non erat) id ipsum propter asperitatem et inæqualitatem consummare non posset itinerum. Ita quidem in beati Hugonis Vita, quam lector offendet, primo Aprilis die (198), scribit is, quem diximus, Guigo, gravis in primis auctor et fide dignissimus. Potest autem ex his perspicue animadverti, quantæ auctoritatis et existimationis fuerit beatus Bruno apud tam insignem episcopum, ut qui ei haud secus, atque suo abbati, raro eximie humilitatis exemplo obedierit, ob ejus procul dubio excellentem sanctitatem et sapientiam. Sunt, qui scribant, eundem episcopum a beato Brunone Carthusiani instituti habitum monasticum accepisse (199).

D 26. Eo quoque instante et efficiente, circumvicini omnes, tam ecclesiastici, quam nobiles et plebei, prona voluntate dedere beato Brunoni et fratribus ejus, perspecta eorum tam sancta, honesta et religiosa conversatione, quidquid juris obtinerent in Carthusiæ montibus, et intra limites ejus deserti (200). Etsi autem beatus Bruno, olim in mundo celebris, jam omni mundi hujus calcata gloria, in

illius Gratianopolitani episcopi Vita exstat inserta, pag. 40, num. 11 et seqq.

(199) A veritate, qui hoc scribunt, aberrant. Ad Commentarii prævii num. 501 et seqq.

(200) Chartam publicam, qua id anno 1086 fecerunt, integram intuli in Commentarium prævium num. 303 et binis seqq.

eremo latitare, solique Deo ardenti amore ac desiderio inhærere, gustare, quam suavis sit Dominus, atque extra eum prorsus nihil appetere summopere studeret, non potuit tamen usquequaque voto potiri suo. Nam cum non totos sex annos in illa exigua quidem, sed sancta sodalitate exegisset, pontifex Urbanus secundus, qui olim beati viri discipulus fuerat, cum ad illud sublime præcipui honoris fastigium evectus esset, cuperetque tantum munus accurate implere, non immemor egregiæ virtutis et illustris doctrinæ ejus sui præceptoris, accivit eum per litteras ad sanctæ Ecclesiæ præstanda officia, graviter præcipientis, ne venire ad Urbem cunctaretur (201).

27. Illo pontificis mandato perlecto, ingens dolor invasit fratres et filios ejus omnes, nec admittebant consolationem, protestantes, nullo pacto in ea vasta solitudine posse perdurare, si tanti Patris præsentia orbarentur; se quidem mansuros, si maneret ipse; sin abiret, se pariter abituros. Eorum lacrymis vir piissimus valde consternatus, et multa commiseratione permotus, cum ipsi quoque acerbissimum videretur post tantam amicæ solitudinis quietem, tantam animi tranquillitatem et conscientiæ serenitatem ad mundi hujus curas et strepitus revocari, eos blande consolari nitebatur. Sciebat enim scriptum esse: « Qui vos audit, me audit (202): » itemque: « Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit (203), » atque ea causa pontificis mandatum non aliter accepit, quam cœlesti oraculo ad se delatam vocem esset accepturus, aitque ad fratres: « Manere vobiscum, mihi, in Domino dilectissimi fratres, gratissimum; separari a vobis, gravissimum: sed mandatis apostolicis obedire, ut ipsi quoque nostis, necessarium est.

28. « Scitis in ejus locum successisse pontificem, cui dictum est a Christo, « Pasce oves meas (204). » Non potest ergo numerari in ovibus Christi, qui non vult illi parere, cui Christus commisit pascendas oves suas. Equid vero mihi prodesse queat, hic vobiscum corpus afficere inedia et jejuniis, durisque suscepti instituti laboribus et exercitiis atterere, si interim per inobedientiam perdam animam meam? Nolite igitur, fratres mei, importunis hisce lacrymis affligere cor meum, et dolores meos doloribus

A vestris cumulare: sed in qua vocatione vocati estis, in ea permaneat, atque in hoc loco perseveretis. Confido autem in Domino, qui per nos humiles sibi habitaculum in hoc deserto construere visus est beato Hugoni episcopo, quod propositum gratiæ suæ hoc nostro divortio non patietur in irritum redigi: sed potius præstabit pro benignitate sua, ut ego in hac tentatione, mihi sane permolesta, obediens et fidelis inventus, ejus auctus benedictione, ad vos lætus revertar. Nec dubitare debetis, etiamsi corpore ad tempus a vobis abero, quin semper vobiscum spiritu sim futurus. »

29. Hæc illo dicente, omnes cum lacrymis elevant vocem, aiuntque ad eum: « Tu es, Pater venerande, post Deum spes nostra, tu refugium nostrum, tu consolatio et consilium nostrum. Te ergo recedente, quid nos facturi sumus? Aut, te absente, ad quem recurramus? Erimus profecto sicut oves non habentes pastorem. Quamobrem si ad pontificem te trahit obedientia, tecum nos una trahat supereminens charitas, quæ est in Christo Jesu, quam separare et convellere non poterit neque mors, neque vita, neque ulla creatura. » Audiens hæc beatus Bruno, cernensque eos nullammittere consolationem, nec persuadere se illis posse, ut in Carthusia manerent, ne locus ille jam Deo dicatus, ad manus laicas et profanas rursus devolveretur, quod prudenter ille timebat, commendavit et dedit eum venerabili viro Signino abbati Casæ-Dei, qui fuit unus ex primis donatoribus (205), sed ita tamen id fecit, ut omnino constitueret reverti cum suis ad Carthusiam (206). Peractis autem omnibus perceptaque beatissimi Hugonis episcopi benedictione, urgente pontificis mandato, Romam profectus est.

30. Potest autem ex his quoque non obscure perspicere, quam eximia fuerit virtute præditus a quo sic pendebant religiosi fratres illi, ut vitam ipsam prorsus insuavem et molestam sibi putarent, si ejus præsentia frustrari ipsos oporteret. Ubi autem beatus Bruno Romam venit, pontifex, ejus adventu mire exhilaratus, humanissime eum excepit, quippe quem unice amaret et veneraretur, atque in primis et intimis consiliariis et fidelibus amicis semper eum habuit, ejus consiliis in arduis Ecclesiæ negotiis nunquam non utens: Convenerunt autem ad eum, agente

(201) De evocato e Carthusia S. Brunone per Urbanum II papam, qui, quemadmodum Commentarii prævii num. 96 docuit, ejus aliquando Remis discipulus fuerat, videtis Commentarii prævii § 30, intelligesque ex iis, quæ ibidem disserui, Sanctum nostrum vere, uti hic Surius ait, non integros sex, sed annos duntaxat quinque, et sex aut septem menses in Carthusia commoratum fuisse, quando ex hac ab Urbano, qui anno 1088 ad supremam Ecclesiæ cathedram fuerat evectus, accessit fuit.

(202) Lucæ x, 16.

(203) Ad Rom. xiii, 1.

(204) Joannis xxi, 17.

(205) Celeberrimæ hujus in Arvernia abbatæ regimini, quemadmodum Mabillonius in Annalibus Benedict. lib. Lxxv, num. 35 docet, admotus fuit hic nominatus abbas anno 1078, annoque 1094, ut laudati operis lib. Lxxviii, num. 103 idem auctor tradit, munere illo sese abdicavit; fuisse autem eum ex iis, qui Carthusiæ eremum Sancto dedere, fidem facit Commentarii prævii num. 503 et binis seqq. recitata, qua hæc Sancto ejusque discipulis anno 1086 data fuit, charta publica.

(206) Parum hoc verosimile apparet. Adi Comment. præv. num. 513.

id Spiritu Dei, fratres omnes, quos in Carthusia apud se habuerat (207), et multo dolore affici cœpere, ipso vel maxime dolente, quod Carthusiæ solitudinem, quam Dominus sibi elegerat, reliquissent. In mentem enim eis veniebant, non carnes, aut cucumeres et pepones, ut illis murmuratoribus Israelitis in deserto, sed sanctæ meditationes, ferventes orationes, studiosæ lectiones, et spirituales consolationes, quibus in Carthusiano deserto perfrui erant, nec poterant erumpentes cohibere lacrymas, cum cernerent ex tam alta quiete et tranquillo silentio in molestissimos strepitus et varios rerum tumultus se conjectos esse.

31. Sed cum beatus Bruno a pontifice recedendi copiam necdum impetrare possêt, persuasit fratribus, ut ad Carthusiam redirent, obtinuitque a pontifice litteras ad abbatem Signinum (208), ut Carthusiæ eremum ipsis restitueret. Præfecit quoque eis suo loco priorem Landuinum, quo duce omnes ad Carthusiam reversi sunt (209). Animadvertit ex his quoque lector, quis vir fuerit beatus Bruno, quem tanti fecerit ipse totius pastor Ecclesiæ, quemque tantum apud se familiaritatis et auctoritatis locum habere voluerit. Nos nolumus exaggerare singula, ne prolixi simus. Postquam autem fratres cum Landuino in Carthusiam venere, et pontificis litteras Signino abbati exhibuerunt, fratribus ejus cœnobii assentientibus, præsentate S. Hugone Gratianopolitano episcopo, et Hugone Lugdunensi archiepiscopo, libere eis desertum Carthusianum remisit, et tum illis, tum successoribus eorum perpetuo tradidit possidendum (210). Et hæc quidem primæ fuere Romani pontificis litteræ de Carthusiano instituto, quæ magno sunt documento, ab ipsis Carthusianæ religionis initiis, eam a sede apostolica approbatam esse (211).

32. Ab eo autem die Carthusiana solitudo semper in Carthusianorum ditone permansit, simulque Carthusiana religio usque in præsens illic perdurat. Ubi vero sanctus Bruno, in pontificis curia degens, fratres illos incolumes ad Carthusiam revertisse, locumque illum obtinere, et tranquilla pace ac quiete frui cognovit, crebro ad eos scripsit, hortaus illos, ut in via Domini constanter perseverarent. Verum non deficit in hoc spiritali paradiso tortuosus ille coluber et serpens antiquus. Præsentiens enim jam tunc, quanta ad ipsum reditura essent damna ac detrimenta ex illo præclaro sublimis et angelicæ

vitæ instituto, cujus fundamenta tum substruebantur, immodicam illis fratribus pusillanimitatem et perplexitatem injecit, adhibitis ad eam rem, tanquam aptissimis instrumentis, quorundam malignorum hominum linguis fraudulentis et fallaciosis, qui, novitatis eos insinulantes, aiebant, illos in mortis discrimen sese conjicere. Et effectum sane est ab illis, ut optimi patres prorsus dubitarent, quidnam agendum ipsis esset, tum propter suscepæ vitæ austeritatem, tum propter deserti illius horrorem et vastitatem, in qua, illorum nequam hominum moti sermonibus, in vitæ periculum se venturos etiam ipsi jam formidabant. Contra autem non parum verebantur, si inde recederent, se Deum et stellas ducere, quas episcopus Hugo viderat, offensuros.

33. His perplexitatibus aliquandiu bene multum exagitatis illis, ecce, benignissimus Deus, qui nunquam deserit sperantes in se, mittit ad eos, his de rebus inter se colloquentes, virum venerabilem, cano capite, crispo capillo, qui ait ad eos: « Perplexi estis, fratres, utrum hoc in loco permanere, vel ex eo excedere debeatis. Sed ego dico vobis verbis omnipotentis Dei Genitricem, Virginem perpetuam, vos in hoc deserto loco conservaturam, si in ejus honorem quotidie legere velitis preces ejus horarias. » His dictis, repente ab eorum oculis ablati sunt. At illi, incredibili affecti gaudio, illam sacrosanctam Virginem, cui scirent ejus Filium, regem immortalem omnium sæculorum, nihil negare posse, patronam totius Carthusiani instituti sibi delegerunt, et beatissimum Domini præcursores Joannem patronum. Hominem autem illum, qui eis apparuit, sanctum apostolum Petrum fuisse, inde vel maxime conjiciebant, quod ejus successor Urbanus secundus in concilio Claromontensi beatissimæ matris Dei preces horarias a toto clero dicendas instituit. Ex hac autem visione adeo sunt confortati in Domino, ut neque mors, neque vita illos separare posset a charitate Christi (212).

34. Cum autem beatus Bruno summo pontifici ad annos paucos strenuam navasset operam, nec parum Ecclesiæ Dei profuisset consilio, prudentia et sapientia sua, molestissime interim ferens curiæ strepitus et tumultus, quibus posthabitis, optabat semper redire ad tranquillam vitæ solitariæ portum, tandem ultra ferre non sustinens tanti desiderii flammam, antequam pontifex et Placentia abiret in Gallias, multa precum instantia vix tandem obtinuit ad

(207) Videsis Comment. præv. num. 527.

(208) Commentarii prævii num. 528 integras hasce studioso lectori exhibui.

(209) Landuinum a Brunone Carthusiæ fratribus tunc primum, cum hi Romam ad Sanctum jam venissent, Carthusiamque repetere consensissent, præfectum fuisse, innuere hic videtur Surius; verum id jam inde ab eo tempore, quo Sanctus, pontificio obtenperans mandato, relicta Carthusia, Romam petiit, factum esse, fidelem facit publicum, quo Sancti discipulis Carthusiæ eremum Signinus restituit, instrumentum, Commentarii prævii num. 529 recitatum.

(210) Videsis quæ de hac Carthusiæ restitutione Commentarii prævii num. 529 et seq. in medium fuere adducta.

(211) Vivendi modum, quem S. Bruno ejusque socii in Carthusia tenuere, Urbano II, summo pontifici, placuisse, argumento sane sunt litteræ hic memoratæ; verum in hisce (adi Commentarii prævii num. 528) cellæ dumtaxat seu monasterii S. Brunonis, non instituti Carthusiani, mentio fit.

(212) Videsis quæ de visione hac adjunctisque, eam comitatis, dicta sunt Commentarii prævii num. 605 et quinque seqq.

suam eremum recedendi, aut certe aliam, si sic visum esset, expetendi, copiam et facultatem. Per id tempus, annuente eodem pontifice, electus fuit vir sanctissimus Rheginensis Ecclesiae, quae est prima totius Calabriae metropolis, archiepiscopus, multusque in eo erat Urbanus pontifex, ut eum in ea dignitate confirmaret: sed non Ignorans ille, quot periculis, quot curis et molestiis ejusmodi ecclesiasticae functiones obnoxiae sint, noluit electioni praebere assensum (213). Neque id pertinaciter tamen, sed modeste et humiliter, solo quietis amore, servata erga pontificem obedientia et submissione, et erga proximos charitate.

35. Tandem cum bona venia et benedictione pontificis a curia discedens, Calabriae deserta loca expetiit, adjunctis sibi aliquot ejusdem propositi viris, quos jam vitae ejus odor bonus et ferventes exhortationes ad mundi contemptum adduxerant (214). Didicerat enim in Calabriae regione multas esse solitudines, agendae penitentiae et vitae solitariae consecrandae aptissimas. Maluisset ille quidem quod etiam crebro apud se constituerat, redire in Carthusiam ad fratres charissimos, quos eo remiserat; sed quia summus pontifex cum sua curia proficiscebatur in Galliam in cujus finibus Carthusia sita est, verebatur, si ipse quoque eo se conferreret, ne aut curiam declinare non posset, aut illam non reliquisset, sed sequi videretur. Potius igitur visum est Calabriam petere, nihil interim mutata voluntate suos in Carthusia revisendi, compositis sedaeisque rebus (215). Satis hoc declarant litterae, quas ex Calabriae solitudine fratribus in Carthusia degentibus scripsit, in quarum calce sic habet: De me autem, fratres, scitote, quoniam unicum mihi post Deum est desiderium veniendi ad vos et videndi, et quando poterō, opere adimplebo, Deo adjuvante (216).

36. In ipsa autem Calabria venit ad quamdam eremum, cui Turrus nomen est, in diocesi Squillacensi (217), ibique non cellas alicujus pretii, quod sumptus non suppeterent, sed casas humiles ex vili quidem materia, sed in Christo pretiosa aedificavit. Quanta autem vitae integritate et sanctitate cum suis illic versatus sit, quibus vacaverit pietatis et religionis exercitiis, quis verbis explicare queat? Potest quidem id aliqua ex parte innotescere ex epistola, quam vir sanctus scripsit ad Radulphum Remensis Ecclesiae tunc prepositum, postea episcopum, ubi inter cetera ait: « In finibus Calabriae cum fratribus religiosi, et aliquot bene eruditissimi, qui, in ex-

A cubiis persistentes divinis, exspectant reditum Domini sui, ut, cum pulsaverit, confestim aperiant ei, eremum incolere, ab hominum habitatione satis undique remotam. De cujus amoenitate aerisque temperie et sospitate, vel planitie ampla et grata, inter montes in longum porrecta, ubi sunt virentia prata et florida parva, quid dignum dicam? Aut collium undique leniter se erigentium prospectum, opacarumque vallium recessum, cum amabili fluminum, rivorum, fontiumque copia, quis sufficienter explicet? Nec irrigui desunt horti, diversarumque arborum fertilitas. »

37. Verum quid nis diutius immoror? Alia quippe sunt oblectamenta viri prudentis, gratiora et utiliora valde, quia divina. Verumtamen arctiori disciplina studiisque spiritalibus animus infirmior fatigatus, saepius his relevatur ac respirat. Arcus enim, si assidue sit tensus, remissior est, et minus ad officium aptus. Quid vero solitudo eremica silentium amatoribus suis utilitatis jucunditatisque conferat, norunt hi solum, qui experti sunt. Illic namque viris strenuis tam in se redire licet, quam libet, et habitare secum, virtutumque germina instanter excolere, atque de paradisi feliciter fructibus uti. Illic oculus ille conquiritur, cujus sereno intuitu vulneratur sponsus amore, quo mundo et puro conspicitur Deus. Illic otium celebratur negotiosum, et in quieti pausat actione. Illic pro certaminis labore repensat Deus athleticis suis mercedem optatam, pacem videlicet, quam ignorat mundus et gaudium in Spiritu sancto. Haec est illa Rachel formosa, pulchra aspectu, a Jacob plus dilecta, minus filiorum ferax, quam Lia fecundior, sed lippa. Pauciores enim sunt contemplationis, quam actionis filii. Verumtamen Joseph et Benjamin plus sunt ceteris fratribus a patre dilecti. Haec pars illa optima, quam Maria elegit, quae non auferetur. Haec Sunamitis pulcherrima sola in omnibus finibus Israel reperta, quae David fovet senem et calefaceret. Haec in illis litteris (218) scribit vir sanctus, e quibus in ejus eximiam praedicationem multa peti possent, sed nos ad alia transimus.

CAPUT III.

In Turrana eremo a comite Rogerio invenitur, praesentissimo periculo hunc liberat, duo ibi ejusdem liberalium monasteria exstruit, in horum altero ad mortem usque sanctissime vivit, post obitum miraculis claret, tandemque, pontifice permittente, a Carthusianis coelitus honoribus afficitur.

38. Postquam in ea Turrensi eremo beatus Bruno

(213) Sanctus sub concilii Placentini, anno 1095 celebrati, tempus nec primum ad Rheginensem archiepiscopatum fuit electus, nec eremum repetendi facultatem a pontifice obtinuit, contra ac Surinus hic docet. Ad Commentarii praevii num. 532, 533, 536 et seqq.

(214) Consule, quae in tertium Vitae praeced. caput ad not. 150 notavi.

(215) Cum pontifex anno 1095, celebrato Placentiae concilio, in Galliam abierit, Calabriamque Bruno jam inde ab anno 1090 adierit, liquet sane non sub-

sistere rationem, ob quam, cum in Calabriam recessit, Carthusiam non repetiisse hic asseritur.

(216) Litteras, quae haec voces terminant, quasque ad Carthusiae fratres per Landuinum, ad hanc e Calabria revertentem, Sanctus misit, Commentarii praevii num. 679 et seqq. integras dedi.

(217) Ad Comment. praev. num. 552.

(218) Quo vera hic praedicari a biographo deprehendas, ad Commentarii praevii § 41, quo litteras illas integras recitavi, eaque, quae congrua duxi, in easdem notavi.

primum habitare cœpit cum sociis, accidit, Deo id efficiente, ut quodam die Rogerius comes Calabriae (219), cum non parvo suorum grege et multa canum frequentia in eadem solitudine venationi incumbens, ad eum locum, quem sibi incolendum sumpserant servi Dei, totius rei nescius perveniret. Ubi cum canes sagaciter diversa ferarum vestigia explorarent, ad casas, in quibus beatus Bruno cum fratribus commorabatur, accurrerunt, atque illic, fixis pedibus, magno latratu indicabant domino suo, opimam se reperisse prædam. Comes, id conspicatus, ocius cum suis advolat, offendit Patres illos in speluncis suis flexis genibus, erectisque in cœlum vultibus ac manibus simul orantes et laudantes Deum (220). Tum ille, magna admiratione repletus, ab equo, cui insidebat, desilit, pie et comiter illos salutatur, qua causa eo advenerint, et quæ eorum sit conditio, accurate perquirat. Postquam ex iis didicit omnia, impense lætatus est, laudans et glorificans Deum, qui tali ipsum præda dignum judicasset.

39. Persuadebat enim sibi, neque id temere, se terramque suam eorum meritis et precibus apud Deum adjutum et in pace conservatum iri. Atque ea causa, ut possent illic quietius vivere et diutius permanere, dedit eis ecclesiam Sanctæ Mariæ et Beati Stephani de eremo (221). Ubi sane etiam crebro eos invisit, et res vitæ degendæ necessarias eis tribuit, et ea, quæ ad salutem animæ pertinerent, libenter ab eis audivit. Ipsum vero beatum Brunonem, aliorum pastorem et patrem, non solum præ cæteris arcius complectebatur, sed etiam sæpius ad se evocabat, multamque ei præstans reverentiam, semper cum primo loco habuit in domo sua, ejusque consiliis libenter parebat, et precibus, quibus plurimum fidebat, perpetuo sese commendabat (222): nec eum sefellit opinio. Ejus enim beati viri meritis Dominus a præsentissimo periculo et structis ei periculis illum liberavit; id quod comes ipse in Dei gloriam, et ob divulgandam ubique sancti Brunonis sanctitatem litteris suis testatum reliquit in hæc verba:

40. « Ego Rogerius, divina misericordia comes Calabriae et Siciliae nota esse volo omnibus fidelibus Christianis beneficia, quæ mihi peccatori concessit fœtus orationibus reverendi mei fratris Brunonis, piissimi patris fratrum, qui habitant in ecclesiis Sanctæ Mariæ de eremo, et Sancti Stephani protomartyris, quæ sitæ sunt in terra mea inter oppidum, quod dicitur Stilum, et Arenam. Cum essem in obsidione Capuæ (223) Kalendis Martii, et præfecis-

sem Sergium natione Græcum, principem super ducentos armigeros nationis suæ, et exercitus excubiarum magistrum; qui Satanica persuasione præventus, prius ipsi principi Capuæ, promittenti auri non modicam quantitatem, ad invadendum meumque exercitum, noctu aditum pollicitus est se præbere.

41. « Nox proditionis advenit; princeps Capuæ ejusque exercitus juxta promissum est paratus ad arma, dumque me sopori dedissem, interjecto aliquanto noctis spatio, astitit cubili meo quidam senex reverendi vultus, vestibus scissis, non valens lacrymas continere. Cui cum in visu dicerem, quæ causa ploratus et lacrymarum esset, visus est mihi durius lacrymari. Iterato quærenti mihi, quis esset ploratus, sic ait: Fleo animas Christianorum, teque cum illis simul. Exsurge quamprimum, sume arma, si liberare te Deus permiserit, tuorumque animas pugnatorum. Hic mihi per totum videbatur, velut si esset per omnia venerabilis pater Bruno. Expergefactus sum cum terrore grandi, præ visione pavescens. Illico sumpsi arma, clamans militibus, ut armati equos conscenderent, visionem, si vera esset, satagens comprobare.

42. « Ad quem strepitum et clangorem fugientes impius Sergius ejusque sequaces subsecuti sunt principem Capuæ, sperantes se in dictam civitatem confugium habuisse. Ceperunt autem milites, inter vulneratos et sanos, centum sexaginta duos (224), a quibus visionem fore veram comprobavimus. Reversus sum, Deo volente, vicesima nona Julii mensis Squillacium, perhabita [al, præhabita] Capuæ civitate, ubi fui per quindenam continuam infirmatus. Venit vero jam dictus venerabilis Bruno cum quatuor de fratribus suis, qui me suis sanctis devotisque colloquiis consolati sunt. Cui reverendo viro visionem retuli, et humiles gratias egi, qui de me etiam absente suis in orationibus curam habuisset.

43. « Qui se humiliter asseruit non ipsum fore, quem credidi, sed Dei angelum, qui astat principi tempore belli (225). Rogavi quoque ipsum humiliter, ut propterea de rebus meis in terra Squillacensi sumere dignaretur largos redditus, quos donabam. Renuens ille, recipere nolle dicebat, quod ad hoc donum sui patris meamque dimiserat, ut omnino de rebus extraneis liber, deserviret Deo suo. Hic fuerat in tota domo mea, quasi primus et magnus (226). Tandem vix ab eo impetrare potui, ut gratis acquiesceret sumere modicum munus meum. Donavi

(219) Pro principis hujus notitia adi Comment. præv. num. 556 et seq.

(220) De fictitia hac, ut apparet, sancti ejusque sociorum per comitem Rogerium, venationi vacantem, inventionem videsis Commentarium prævium num. 511 et binis seqq.

(221) Quid de duabus hisce ecclesiis, quas S. Brunoni ejusque sociis, statim atque hosce in specu orantes invenerat, comes Rogerius donavit, sentiendum sit, Commentarii prævii num. 570 aperui.

(222) Vide, quæ in Vitæ præcedentis caput 3 notavi ad not. 137.

(223) Obsidio hæc, cujus occasionem Commentarii prævii num. 655 exposui. anno 1098 evenit quemadmodum Commentarii prævii § 40 docui.

(224) An Sergius hos inter fuerit, est dubium. Consule quæ in Vitæ præcedentis caput 3 annotata sunt ad not. 140.

(225) De visione hac, comiti Rogerio in somnis oblata, videsis Commentarii prævii num. 644.

(226) Ne ex his comitis Rogerii verbis putes, S. Brunonem ante suum in Carthusiam secessum aliquandiu fuisse in principis istius aula versatum. Adi Commentarii prævii num. 571 et seq.

enim eidem patri Brunoni ejusque successoribus ad habendum in perpetuum absque temporali servitio monasterium S. Jacobi cum castro, et quam plura, res et bona alia, cum amplissimis libertatibus, in dictis litteris (227) specificè declaratis. » Hæc comes ille.

44. Hac autem comitis liberalitate et donatione fretus beatus Bruno condidit ibi primo ecclesiam in honorem Matris Dei apud specum quamdam subterraneam, in qua ipse morabatur. Deinde extruxit etiam alteram, haud procul ab illa distantem, in honorem sancti protomartyris Stephani (228), cum monasterio illi conjuncto, in quo cæteri fratres habitabant, sub cura et gubernatione tanti Patris Christo militantes (229). Cum quibus vir sanctus usque ad diem vitæ extremum in ea perseveravit vivendi ratione et vitæ asperitate, quam antea in Carthusia cøperat et docuerat, interim etiam sollicitè curam eorum gerens, qui in Carthusiæ eremo debebant (250), præfecto eis, ut ante diximus, magistro Landuino.

45. Qui quidem vir venerabilis, ne a vestigiis et institutis tanti Patris et præceptoris sui deflecteret, neve aliter suos institueret, quam ab illo cum sociis fratribus didicisset, iter longissimum suscepit ad ipsam usque Calabriae eremum, singula accuratius ex illo percontaturus. Sed cum a sanctissimo viro rediret, in manus Giberti schismatici incidit, et cum non posset a sententia deduci, pro justitiæ defensione in custodia detentus est; unde paulo post dimissus, non multo interjecto tempore, impollutum Christo spiritum reddidit (251).

46. Incidit vero etiam beatissimus Pater Bruno in gravissimam valetudinem, morboque augmenta capessente, quemadmodum sese habuerit, fratres et filii ejus his verbis in scripto quodam explicant: Ut sciatis, quanta fiducia, quam certa spe liberationis ejus preces fundatis, transitum illius brevi titulo innotescimus, ut in sancti viri consummatione veritatem et perfectionem transactæ vitæ colligatis. Sciens enim quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, convocatis fratribus suis, ab ipsa infantia singulas ætates suas replicavit, et totius temporis sui cursum scientia et sententia dignum (252) proclamavit.

47. Postea fidem suam de Trinitate, protracto et

(227) Integras hæc Commentarii prævii num. 637 et sex seqq. recitatas invenies.

(228) Nec Sanctus, postquam in Turritanam eremum secessit, continuo in specu, uti hic Surius velle videtur, commoratus est, nec binas ecclesias, hic memoratas, post datum, cujus pars proxime hic recitatur, diploma primum condidit. Ad Commentarii prævii num. 624 et binis seqq. itemque num. 748.

(229) Monasterio huic Sanctus Lanvinum præfecit priorem. Consule Comment. prævii num. 626, 645 et 716.

(250) Verissimum sane hoc apparet ex litteris, in Commentario prævio § 41 recitatis, quas ad Carthusiæ fratres per Landuinum, ad hosce e Calabria revertentem, Sanctus misit.

(251) Landuinus, qui, ex Calabria, quo Brunonis visendi causa iverat, Carthusiam repetens, in manus

A profundo sermone exposuit et conclusit sic (233): Credo etiam sacramenta, quæ sancta credunt et veneratur Ecclesia, et nominatim panem et vinum, quæ consecrantur in altari, post consecrationem verum corpus esse Domini nostri Jesu Christi, veram carnem et verum sanguinem, quæ et nos accipimus in remissionem peccatorum nostrorum, et in spe salutis æternæ. Proximo inde Dominico die sancta illa anima carne soluta est pridie Nonas Octobris anno Christi millesimo centesimo primo, corpusque ejus fratres illic honorifice condiderunt.

48. Ad ejus sepulcrum hujusmodi epitaphium appositum est:

*Primus in hac Christi fundator ovilis eremo
Promerui fieri, qui tegor hoc lapide.*

Bruno mihi nomen, genitrix Germania, meque

Transtulit ad Calabros grata quies nemoris.

Doctor eram, præco Christi, vir notus in orbe,

Desuper illud erat gratia, non meritum.

Carnis vincula dies Octobris sexta resolvit,

Ossa manent tumulo, spiritus astra petit (254).

Ejus autem sanctissimam vitam mortemque pretiosam consecuta sunt multa miracula, quæ ob ejus præclara merita Christus effecit. Post obitum ejus et sepulturam fratres monasterii ejus chartas miserrunt, ut habet consuetudo, in diversas provincias, atque in ipsam quoque Britanniam, quibus et ejus e vita decessum significarunt, et ut preces pro sancta illius anima Domino offerrentur, petierunt (255).

49. Sciebant enim non esse justum, qui non peccet. Et primo quidem fratres et discipuli ejus, deinde etiam alii, qui eum noverant, quibusque cognita erat ejus eximia eruditio et vitæ sanctimonia, testimonium de iis, vel prosa, vel carmine in iis chartis ascribere. Quæ omnia commemorare si velimus, nimium prolixi erimus; si prætermittere omnia tot gravissimorum hominum testimonia, ingrati tudinis et impudentiæ notam non effugiemus, præsertim quando ex iis eximia beati viri sanctitas non obscure potest adinadverti; et expedit sane non ignorari ea, quæ annotaturi sumus, vel ob id potissimum, quod quidam inepti et insulsi homines, et sibi et aliis persuadere ausi sunt, hunc beatum virum eum esse doctorem, quem nos in hujus historiæ initio damnatum esse diximus; quod quidem vanissimum est, nescio, cujus somniatoris, commentum, cum satis constet, illum damnatum doctorem beatis-

Guiberti antipapæ incidit atque in carcerem fuit conjectus, inedia in hoc, quemadmodum ex iis, quæ Commentarii prævii § 41 disserui, fas est colligere, interit; ut proinde a veritate aberret Surius, qui illum non prius, quam cum e carcere, in quem conjectus fuerat, dimissus paulo post esset, obiisse, hic scribit.

(252) Pro phrasibus hujus significatione adi Commentarium prævium num. 726.

(253) Integram fidei professionem, a Sancto, morti vicinum se sentiente, emissam, Commentarii prævii num. 727 studioso lectori exhibui; verbis interim, quæ hic subduntur, ibidem haud terminatur.

(254) E versibus hisce aliquot dissonant a versibus, quibus sancti Epitaphium primitus fuit conceptum. Consule Commentarium prævium num. 734.

(255) Consule Comment. præv. num. 24 et seqq.

simo Brunoni et sociis ejus occasionem præbuisse de vita sanctius iustituenda serio cogitandi, et, relictis omnibus hujus mundi rebus, in horridam solitudinem commigrandi (236).

50. Hæc tantorum virorum, tot insignium collegiorum et personarum præclara testimonia (237) abunde, ni fallor, sufficiunt ad ostendendam beatissimi Patris Brunonis excellentem doctrinam, morum honestatem, et vitæ sanctimoniam, etiamsi nulla ejus miracula exstarent. Atqui vero multis etiam miraculis claruisse legitur, sed ea tamen, quod sine dolore commemorare non possum, non ea diligentia, qua par erat, annotata sunt, aut si annotata sunt, alterius instituti monachis, ejus monasterium occupantibus, primo quidem negligentius custodia, deinde vero etiam perditæ sunt. Sepultus est vir præstantissimus in monasterio suo S. Stephani post summum altare (238). Ad ejus sepulcrum fons vivus prorumpit, qui Christi virtute et ejus meritis multivaria affert permultis remedia sanitatis. Illuminantur illic cæci, surdi audiunt, manci et mutili reintegrantur, leprosi mundantur, dæmoniaci ocius repurgantur. Sed his omnibus miraculis illud admirabilis est, quod, sicut toties repetunt jam allata testimonia, gloriam et honorem omnem respuere, et in tanta vitæ austeritate, integritate et perfectione perseverare potuit.

51. Non debet autem cuiquam scrupulum movere, si fons ille jam non cernatur ad beati viri sepulcrum. Fontes enim miraculose ebullientes, non semper perpetui sunt, et interdum propter hominum demerita ejusmodi Dei beneficia subtrahuntur. Fiunt enim miracula divinitus, ut commendentur et declarentur merita sanctorum; quæ ubi satis innotuisse videntur, cessant nonnunquam miracula. Nec valde mirandum est, si fons ille ablatum est, exsulante ab ejus monasterio sanctissima illa vivendi ratione, quam illic vir sanctissimus instituerat (239). Cum enim obdormiisset in Domino, in Carthusianæ vitæ instituto perseveraverit illud monasterium sub quinque prioribus, qui ei successerunt, usque ad tempora venerabilis Guigonis prioris Carthusiæ. Inde in Gallia crescente ordine Carthusiensi, solum illud

(236) Ita hic Surius: et recte sane, ut impiam de sancto calumniam confutet, mox subjungit nonnullos, quibus sancto a variis ecclesiis parentatum fuit, titulos funebres; ast cum non hos tantum, verum etiam omnes alios, quibus Brunonem, vita functum, Italiæ, Galliæ et Angliæ Ecclesiæ plurimæ ac personæ celebrarunt, daturus infra sim, ab iis, quos Surius recenset, huc transcribendis abstineo.

(237) Titulis funebribus nimirum, quos ex dictis nota præcedenti recitavit, expressa.

(238) De Turritanæ eremi ecclesia, in qua sepulcrum nactus sit S. Bruno, videsis Commentarii prævii num. 731 et binis seqq. disputata.

(239) De fonte, qui ad Sancti tumulum, uti hic traditur, prodigio excitatus fuerit, rationeque, ob quam fons ille desiisse seu exaruisse simul asseritur, consule, quæ Commentarii prævii num. 735 et aliquid seqq. dicta sunt.

(240) De S. Bernardo, primo Claravallensi abbate, apud nos tom. IV Augusti ad 20 hujus mensis diem,

A Calabriæ monasterium a beati Patris Brunonis fervore et sanctitate tepescendo degeneravit. Et petebant quidem ejus habitatores a Carthusia visitatores et reformatores, sed nimia locorum intercapedo non facile id obtinebat.

52. Itaque ad Cisterciense institutum illi se translere, quod, tum recens ortum, incomparabilis viri beati Bernardi abbatis Claravallensis insigni sanctitate, multoque labore mirifice propagatum, in magno fervore durabat (240). Ad illud autem tempus in Carthusianæ religionis professione permanserat illud monasterium annos sexaginta (241). Sed Cisterciensi quoque religione successu temporis ibi tepescente, tandem monasterium sancti Brunonis factum est commendatiivum (242) usque ad hæc sanctissimi pontificis Leonis decimi tempora. Is pontifex, cum multorum relatione de eximia beati Brunonis sanctitate crebro audiisset, omnia miraculorum inquisitione, indignum arbitratus est, eum, quem præpotens Deus, in hac vita tot auxisset donis et charismatibus, et nunc cœlesti afficeret beatitudine, in terris non eximia laude et prædicatione efferrî, nec debita piæ devotionis officia persolvere apud thronum divinæ gloriæ quiescenti, cui dedisset Dominus cor ad præceptum et legem vitæ et disciplinæ.

53. Itaque non modo auctoritate apostolica elementer annuit, sed etiam voluit, ut in singulis monasteriis totius ordinis Carthusiensis, et earum ecclesiis sive sacellis festum sanctissimi Brunonis confessoris annis singulis die sexto Octobris, quo decessit e vita, solemniter colatur, et congrua debitaque devotione celebretur; ipsius etiam corpus atque memoria dignam in Domino laudem habeat ac venerationem; conveniens etiam officium in honore ipsius agatur et decantetur, nec non quotidie in divino officio de eo commemoratio fiat (243). Domum præterea sancti Stephani, quam beatus Bruno in Calabria condiderat, et in qua sacrum ejus corpus quiescit, idem pontifex a Cisterciensibus ad Carthusianos revocavit anno salutis millesimo quingentesimo decimo quarto (244), ut deinceps illic Carthusiano more et instituto vivatur. Cum autem hæc res ageretur,

quo colitur Romanoque Mrl. exstat insertus, actum jam est; is autem Cisterciensi Ordini, qui, anno 1098 primum inceptus, anno 1100 a Paschali II papa approbatus fuerat, anno 1113 nomen dedit, vitamque in eo sanctissime actam anno 1152 felicissime terminavit, uti probant, quæ in præfato tomo de sancto illo abbate dicta sunt.

(241) Turritanum S. Stephani monasterium diutius, quam hic statuatur, Carthusiensi instituto mansit addictum. Adi Commentarii prævii num. 740 et seqq.

(242) Pro tempore, quo id factum sit, adi Comment. prævii num. 752.

(243) Videsis, quæ in Vitæ præcedentis caput 3 annotata sunt ad not. 157.

(244) Bulla, qua Leo X papa Turritanum S. Stephani monasterium Carthusianis restituit, anno 1513 data notatur; hi autem possessionem illius adierunt anno 1514. Adi Commentarium prævium § 46, quo Bullam illam integram dedi.

prior Carthusiæ Neapolitanæ, cui ejus urgendæ et promovendæ negotium datum erat, exhibuit reverendo Patri domino Francisco, Magnæ Carthusiæ priori, partem mandibulæ cum duobus dentibus sancti Brunonis (245), atque abbates sancti Stephani, ubi, ut dictum est, sacrum corpus beati Brunonis quiescit, tanta cura illius sacras reliquias semper asservasse, veriti [veritos], ne Carthusiani eas repeterent, ut ossibus in diversa occulta loca repositis, iisdemque locis crebro mutatis, nemo præter abbatem et alium virum si le dignum, quidquam de illis comperti haberit (246).

54. Porro anno Christi millesimo quingentesimo decimo quarto sacra illa ossa translata sunt et ei translationi interfuit dominus Matthæus prior Bononiensis Carthusiæ. Is sacrum illius caput, ne cum ossibus altari imponeretur, manibus tenebat, turbisque amantissimi Patroni sanctis reliquiis se privatim iri reformidantibus ita satisfacit: Oportet, inquit, sacrum caput, ab ossibus segregatum, auro, argento et lapidibus pretiosis ornari. His verbis vulgo suspicionem omnem adimens, summi pontificis speciali permissu partem quamdam de capite detraxit, aliisque inde communicavit, præsertim venerabili Patri Gregorio priori Friburgensi, qui per domos provinciæ Rhenanæ, cujus erat visitator, particulas distribuit anno 1515. Et quia sanctus Bruno patriam habuit Coloniam Agrippinam, idem dominus Matthæus ejus capitis parvam portionem donavit domino Petro Leidensi, Carthusiæ Coloniensis priori (247), cui munus illud fuit longe gratissimum, quique donum reversus anno 1516 donum pretiosissimum in ecclesia Carthusiæ Coloniensis die 3 Augusti reverenter deposuit.

55. Ipsum vero beatissimi Brunonis sacrum corpus transtulit Joannes abbas sancti Rufi, anno, ut dictum, 1514, imposuitque ecclesiæ sancti Stephani summæ aræ, ex candido marmore exstructæ. Ab hoc monasterio ad passus mille quingentos abest specus valde religiosa, inter montes angusto loco sita, nemoribus cincta, quæ illius vallis extrema claudunt, prorsusque devia et hominibus inaccessa sunt. Supra hanc specum conditum est haud grande sacellum cum altari, ubi titulus habetur sancti Brunonis Coloniensis magistri eremi sanctæ Mariæ de

Turri Ordinis Carthusiensis institutoris primi, cuius etiam imago illic picta cernitur. In hac specu ille vir Dei ab eo tempore, quo primum illic venit. usque ad obitum incredibili spiritus fervore permansit (248). Porro in argumentum et commendationem sanctitatis ejus, usque in hodiernum diem locus ille, in quo post excessus contemplationum defessa membra nudæ humo allidebat, nunquam herbam gignit ad mensuram corporis ejus, cum tamen circumquaque herbescat. Hoc tam illustre miraculum omnes loci ejus accolæ constantissime asseverant (249). Est præterea illic ad lapidis jactum ecclesiæ beatissimæ Mariæ, a comite Rogerio constructa pro servo Dei magistro Brunone, et magistro Lauvino Nortmanno ejus socio (250).

56. Ad hæc loca populorum catervæ, senes et pueri, viri ac feminae, nobiles et plebei, principes et magnates, ob sanctissimi Brunonis venerationem et piam erga illum animi devotionem, atque etiam ob impetranda ejus beneficia, perinde ac si degat in humanis, cum animis contemplantes, certatim confluunt, reverenter accedunt, venerantur et orant. Præcipue vero specum illam, in qua fere solus semper Deo serviebat, tanta reverentia, fide et affectu frequentant, ut complures non nisi nudis pedibus a jam dicto monasterio eo accedere conspiciantur. Alii genibus reptando, sacram illam specum, terram et saxa ex animi pietate lingunt, et lacrymabundi circumcumeunt, atque de ipsa specu quidpiam abradunt pro magnis reliquiis habituri, sicutque alacres ad sua abscedunt. Nec quisquam sane verbis explicare queat, quanta animi devotione et studio virum sanctissimum prosequantur Calabriæ episcopi, abbates, prælati, religiosi, itemque principes, comites, barones, et plebs universa (251). Denique non longe a supradicto monasterio nenus amplissimum est, quod Folo vocant a viro Dei non nisi instaurando monasterio deputatum. Quod si quis temerarius contra hanc ejus voluntatem venire ausus sit, quemadmodum fama aequat omnes Calabros longo usu firmata testatur, divinam ultionem non evadit, faciente et hoc et permulta alia, ad declarandam fidelissimam Servi sui sanctitatem præpotente Deo, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

(245) Quid ex iis, quæ hic Surius post Blomenvennam tradit, sit consequens, videsis Commentarii prævii num. 779 et seqq.

(246) Eo modo, quo hic asseritur, occultatas fuisse ab abbatibus S. Stephani S. Brunonis reliquias, certum non est. Consule Comment. prævii num. 735.

(247) Anno scilicet, quo ipsemet hic prior generali ordinis Carthusiensis capitulo interfuit, 1516. Ad Comment. prævii num. 777 et seqq.

(248) Quid de continua, quæ hic asseritur, Sancti in specu commoratione sentiam, Commentarii prævii num. 748 edixi.

(249) Miraculum hoc in medio reliqui, Comment. prævii num. 748.

(250) Ecclesiæ hujus, ut ex Comment. prævii num.

753 intelliges, curam gerunt Carthusiani, qui Turritanum S. Stephani monasterium incolunt, hocque, quod modo, Brunonis nomine ad Stephani nomen adjecto, et SS. Stephani et Brunonis domus, vocatur, non id ipsum est, quod S. Bruno extruxit, sed aliud, quod ab hoc jam collapsa sagittæ circiter jactu est dissitum, uti intelligo ex notitiis, quas ex Annalium Carthusiensium libri 4 hæctenus non vulgati Vallis-Dei exemplari descripsit, mecumque communicavit Carthusianus Parisiensis, scripsisse in Comment. prævio laudatus.

(251) Summa hodieque apud Calabros in veneratione esse S. Brunonem, docet in contexta a se ejus Vita cap. 54 Zanottius.